

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет
Ahi Evran University (Turkey)
TESOL – Ukraine

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ В МОВІ І КУЛЬТУРІ

Збірник наукових праць

Київ 2019

УДК 821.09(100)(082)
НЗ5

Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових
НЗ5 праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, О.Г. Шостак. - К.:Талком, 2019. - 318
с.

ISBN 978-617-7685-68-4

Збірник містить тексти доповідей XII Міжнародної конференції з питань національної ідентичності в мові і культурі, що відбулася 22-23 травня 2019 року на кафедрі іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна).

УДК 821.09(100)(082)

Головний редактор:

А.Г. Гудманян, доктор філологічних наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

Редакційна колегія:

Е. Акіллі, доктор філософії (Історія), академік

Агі Євран університет, Киршехір (Туреччина)

О. В. Артюшкіна, кандидат наук з лінгвістики, доцент
(Університет Жан Мулен Ліон 3, Франція)

Н. О. Висоцька, доктор філологічних наук, професор
(Київський національний лінгвістичний університет, Україна)

Р. І. Дудок, доктор філологічних наук, професор
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

Ю. Л. Мосенкіс, доктор філологічних наук, професор,
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
Україна)

А. І. Раду, кандидат філологічних наук, доцент
(Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна)

А. В. Чеснокова, професор
(Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна)

О. Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

С. М. Ягодзінський, доктор філософських наук, професор
(Національний авіаційний університет, Україна)

*Рекомендовано до друку Вченою радою факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету (протокол № 3 від 15 травня 2019 р.)*

ISBN 978-617-7685-68-4

© Колектив авторів, 2019

© Національний авіаційний університет, 2019

Дмитро Дроздовський
кандидат філологічних наук
Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України
м. Київ

**РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ НАРАТИВНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В
ПОСТПОСТМОДЕРНІСТСЬКИХ РОМАНАХ «ДИВНИЙ
ВИПАДОК ІЗ СОБАКОЮ ВНОЧІ» М. ГЕДДОНА ТА
«УГАМУЙТЕ МЕНЕ» М.ДЖ. ГАЙЛЕНД**

Постановка проблеми. Британські постпостмодерністські романи оприявнюють нову модель ідентичності, відмінну від тих,

що були сформовані в лоні модерністської та постмодерністської традицій: персонажі перебувають у стані стабільності за умови дисконунікації з колективною ідентичністю й незважаючи на всі проблемні аспекти, з точки зору клінічної медицини, власної психіки. Якщо в модернізмі й постмодернізмі ідентичності персонажів репрезентують кризові аспекти в моменти, коли герой не може порозумітися із зовнішнім світом і вдається до ескейпізму, то в постпостмодернізмі в романах на кшталт «Угамуйте мене» М.Дж. Гайленд [2] або «Дивний випадок із собакою вночі» М. Геддона [6] уже на самому початку нарративних історій експліковано такий тип ідентичності, яка не потребує свого розвитку або ж розкриття через успішну взаємодію з іншими.

Виклад основного матеріалу. У романі «Угамуйте мене» М.Дж. Гайленд ідеться про те, що герой не приймає більшості норм, етичних правил і конвенцій зовнішнього світу, у якому існує. Джон не розуміє, для чого всі навколо нього висловлюють неправду, навіть навіть найрідніші люди, які дбають за Джона, вдаються до брехні. Юнак-поліграф — це новий постпостмодерністський варіант ідентичності, що візуалізує низку нових, порівняно з постмодерністським дискурсом, проблем. Перша проблема пов'язана з новим типом комунікації постпостмодерністських персонажів. Зауважу, що у «соціальной психології (Дж. Г. Мід, Л. Крапман) особлива роль у становленні «я»-ідентичності суб'єкта відводиться процесу комунікації. Створення вдалої ідентичності залежить від того, чи процес інтеракції виявляється вдалим, тобто чи відбувається порозуміння. Якщо співрозмовникам вдалося дійти згоди, то ідентифікація вважається вдалою. Кожну нову ідентичність, набуту у процесі комунікації, індивід записує у відносно сталу біографію» [3, с. 33]. На відміну від постмодерністських, персонажі постпостмодерністських романів не просто поринають у світ внутрішніх рефлексій, а й часто взагалі не потребують оприєвнення своїх думок назовні. Зустрічі з *Іншими* мають травмувальний характер і свідчать про те, що аутичні персонажі або ж герої-поліграфи на кшталт Джона з «Угамуйте мене» живуть у світі внутрішніх рефлексій й пошуків, які показують, що персонажі мають чітко окреслену мету, цінності, прагнення й поривання, проте вони не потребують для втілення своїх прагнень людей із зовнішнього світу.

Поль Рікер звертає увагу на те, що «<...> розуміння самого є інтерпретацією; інтерпретація самого у свою чергу знаходить в оповіді серед інших знаків і символів привілейоване опосередкування; це останнє є запозиченням, як з історії, так і з художніх творів, роблячи з історії реального життя вигадану історію, або, якщо хочете, історичну вигадку, схрещуючи історіографічний стиль біографії з романним стилем уявних автобіографій» [5, с. 139]. Фіксація зустрічей, фраз і поведінки інших людей, які трапляються на шляху постпостмодерністських персонажів, дає можливість їм (Кристоферу, Джонові) зрозуміти світ як тотальну дійсність брехні. «Щоденник брехні», який веде Джон, тобто «Інхерб киннедош», є формою конструювання справжнього світу, який є світом навпаки. Проте з точки зору класичної логіки навіть та назва, яку обирає протагоніст «Угамуйте мене», свідчить про зміну знаків у постпостмодерністському наративі: те, що видається справжнім, конвенційним, загальноприйнятим, насправді таким не є, навпаки, те, що є маргінальним, може містити максимум справжності. Герої не приймають навколишньої реальності, бо вважають її сфальшованою. Водночас постпостмодерністський художній світ постає як простір із множинними внутрішніми переплетіннями, прихованими ходами, які змішують справжнє й несправжнє, щире й сфальшоване. Дифузія й гібридизація — два ключові поняття, що визначають проблемно-тематичний спектр постпостмодерністського роману Великої Британії. Традиційно «людська пам'ять втримує не саму подію, а лише емоційний імпульс» [3, с.180]. Проте постпостмодерністські персонажі М. Геддона й М.Дж. Гайленд уникають емоційних імпульсів, вважаючи їх деструктивними. Навколишні події й ситуації підштовхують героїв до втрати внутрішньої психічної рівноваги, яка в обох творах («Дивний випадок із собакою вночі», «Угамуйте мене») має особливо інтенсифіковане вираження. У постпостмодерністських наративах час позбавлений емоційного позначення, на відміну від модерністських творів. Час у постпостмодерністських романах є об'єктивною даністю Всесвіту, одним із параметрів світобудови. У постпостмодернізмі час позбавлений психологізації, оскільки цей процес передбачає виявлення емоційності, що відкидається постпостмодерністським розумом персонажів.

Соціальна дійсність у романах піддана критиці: погляди оповідача, представлені в романі «Хмарний атлас» Д. Мітчелла [7], знакові для того, щоб окреслити філософську проблематику постпостмодерністського роману Великої Британії. Проблеми, які в різні культурно-історичні епохи переживають персонажі, пов'язані з тим, що сформовані соціальні норми, моральні приписи та ін. покликані обслуговувати волю лише однієї спільноти, яка прагне узурпувати владу й створити ефект доступності влади для всіх, проте насправді в суспільстві весь час має місце експлікація волі до влади, яка живиться найгіршими людськими пориваннями, що мають аморальну природу й пов'язані з інстинктами, а не з такими категоріями, як морально забарвлений розум у традиціях кантіанської філософії. Дискурс влади є сутнісним аспектом соціальної дійсності, у якій перебувають персонажі постпостмодерністських романів. Щоб розірвати цю «еволюцію влади», яка пов'язана зі сформованими капіталістичними відносинами, нові персонажі, які оприявнюють інакший ідентичнісний тип, прагнуть елімінувати зв'язки із зовнішнім світом. У такому разі внутрішній простір персонажів перебирає на себе функцію соціальної реальності, яка уможливорює афіліацію персонажів з Іншими. Водночас виникає запитання про те, що ж у такому разі здатне замінити комунікацію з Іншим усередині свідомості персонажів? Для Кристофера з «Дивного випадку...» єднання з математичними числами, які для персонажа постають у цілковито персоніфікованому вигляді, і є моментом взаємодії специфічної індивідуальної ідентичності зі специфічною колективною ідентичністю. Для юнака колективна ідентичність представлена числами, кожне з яких, умовно кажучи, має своє ім'я, свою персональну історію. Усі числа в історії Кристофера не випадкові, про що свідчить навіть нумерацію роману-щоденника. Об'єкти зовнішнього світу для протагоніста мають особливу значущість: саме з ними в щоденнику відбувається особливий комунікативний акт, який допомагає персонажеві розвинути власні аналітичні здібності й водночас дійти розуміння себе в якомусь іншому аспекті, до якого часто спричиняється спілкування персонажів із традиційним із погляду психології ідентичнісним типом. Уникаючи емоційного контакту з людьми, персонаж роману

Марка Геддона натомість виявляє емоційні зв'язки з об'єктами, із яких можна сформувати списки.

Екзистенційна та релігійна самотність у постпостмодерністських романах виникає в результаті сформованих у лоні католицької церкви несправжніх за параметром широти зв'язків між віряними, церквою та Богом. І на відміну від подібного стану, який переживають персонажі постмодерністських романів, тепер це аж ніяк не свідчить про негативну тенденцію в житті героїв. Екзистенційна самотність постає вихідною точкою в пізнанні реальності як потенційно множинного простору, у якому відбувається взаємодія фізичного й метафізичного, причому остання категорія є «метафізичною» не онтологічно, а лише з огляду на те, що ці явища не можуть бути пізнавані людиною сьогодні. М.Дж. Гайленд критикує католицизм за те, що в його лоні в ХХІ столітті сформовано лицемірність і що церква не впливає на формування в людині справжньої шляхетності та щирої віри. Екзистенційна самотність у романі «Дивний випадок...» М. Геддона допомагає протагоністові досягнути значно вищих результатів у професійній царині. Математика для протагоніста є своєрідним метафізичним світом, що наближає персонажа до Бога, розчиненого у Всесвіті і явленого у вигляді закономірностей, законів, які свідчать про те, що на різних рівнях матерії Всесвіту трапляються типологічні подібності.

Висновки. Отже, в постпостмодерністських романах маємо нову, порівняно з постмодерністською традицією, репрезентацію проблемно-тематичного комплексу, передусім пов'язаного з новим конструюванням індивідуальної ідентичності персонажів, які перебувають в незалежному стані від колективної ідентичності, маючи здатність чинити опір негативному комунікативному втручанням з боку *Іншого*. Протагоністи постпостмодерністських наративів не потребують колективної ідентичності для кристалізації власної, натомість форми комунікативної взаємодії з *Іншим* постають чинником розбалансування власного світосприйняття. Наявні генетичні/нейрофізіологічні особливості та невралгічні розлади персонажів (Кристофер у «Дивному випадку...», Джон в «Угамуйте мене») дають підстави стверджувати про існування особливого типу художньої (наративної) ідентичності, яка унікає

емоційних впливів, може чинити опір емоційним впливам із боку *Іншого*.

Література

1. Бовсунівська Т.В. Теорія роману ; навч. посіб. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. — 447 с.
2. Гайленд М. Дж. Угамуйте мене ; [пер. з англ. В. Дмитрук]. — Львів : Кальварія, 2008. — 248 с.
3. Мельник Д. М. Самоідентифікація як особистісний і філософський дискурс у прозі Інгеборг Бахманн. — дис. ... канд. філол. наук : 10.01.04 ; Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили. — Миколаїв, 2012. — 244 с.
4. Модернізм після постмодерну. — К. : ПЦ “Фоліант”, 2008. — 319 с.
5. Пікер П. Сам як інший ; пер. з франц., 2-ге вид. — К. : Дух і Літера, 2002. — 458 с.
6. Haddon M. The Curious Incident of the Dog in the Night-Time. — London : Vintage, 2004. — 226 p.
7. Mitchell D. Cloud Atlas: a novel. — London : Random House, 2004. — 509 p.